

Angol tükörszavak a mai magyarban

1. A tükörszavak és a tükörfordítások

A tükörszó olyan szó vagy kifejezés, amely egy idegen szó vagy kifejezés szó szerinti fordításával keletkezett. Tulajdonképpen tükörfordítással nyelven belüli szóalkotási módszerekkel jönnek létre szavak úgy, hogy idegen szavak morfémaikat fordítják le teljesen vagy részben. Tükörszavaknak tekintjük egy más nyelvi minta alapján fordítással létrejött származék- és összetett szavakat. Ha viszont egyszerű szó esetében hasonló jelenséget tapasztalunk, akkor nem tükörszóval, hanem jelentéskölcsönzéssel állunk szemben.¹

Idegen összetett szavak és szó szerkezetek szóról szóra való lefordítása összetett szavakat eredményez. A magyar nyelvben ilyenek forrásai főleg azok a nyelvek, amelyekkel a magyar a legszorosabb kapcsolatban állt az idők során: A legrégebbi ilyen szavaknak a mintája szláv nyelvekben található: mesopust > húshagyó, Velika nedelja > nagyhét, Cvetna nedelja > virágvasárnap, de latin, illetve német tükörszavak is előfordulnak: idea fixa > rögeszme, Muttersprache > anyanyelv.²

Tükörjelentése olyan szónak van, amely már megvolt a nyelvben, amikor idegen szó jelentését is átvette. Viszonylag régi jelenség esetében előfordul, hogy a szónak csak az átvett jelentése marad meg. A világ szó eredetileg csak 'világosság'-ot jelentett, de a szláv svěť 'fény; mindenség' szó második jelentését is átvette, és végül csak ez maradt meg.³

A frazeológiai tükörfordításnak nem tükörszó az eredménye, hanem állandósult szókapcsolat, illetve idiomatikus kifejezés: angol race

* Dr. Molnár Csikós László, nyugalmazott egyetemi tanár, Újvidéki Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék, Újvidék

¹ Tükörszó <https://hu.wiktionary.org/wiki/Tükörszó>; Papp László 1984. Tükörszók a magyarban, Magyar Nyelv 80/ 48–59.; Benő A. (2008): *Kontaktológia (A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai)*. Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, 35.

² Tükörfordítás <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tükörfordítás>

³ Tükörfordítás <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tükörfordítás>

against the clock > időmérő verseny; orosz культ личности (kult lics-nosztyi) > személyi kultusz stb.⁴

A magyar nyelvben levő tükörszavak közül több is a német nyelvre vezethető vissza. Például:

Augenglas > szemüveg (Auge 'szem' + Glas 'üveg')

Freimaurer > szabadkőműves (frei 'szabad' + Maurer 'kőműves')

Goldregen > aranyeső (Gold 'arany' + Regen 'eső'). Az elnevezés az aranyárga színű, fürtösen elhelyezkedő virágok látványán alapszik.

Katzenjammer > macskajaj ('másnaposság')

Kokosnuss > kókuszdió

Standpunkt > álláspont (Stand 'állás' + Punkt 'pont')

Sündenbock 'bűnbak' (Sünde 'bűn' + Bock 'bak')

Vogelscheuche > madárijesztő Az összetétel előtagja tárgyi szerepű, vö. favágó

Vogelstrausspolitik > struccpolitika (Vogelstrauss 'strucc' + Politik 'politika')

Waschbär > mosómedve (waschen 'mos' + Bär 'medve'). A mosómedve kis mackóra hasonlító észak-amerikai ragadozó emlős, mely onnan kapta a nevét, hogy táplálékát először vízbe mártja, és mintha megmosná, alaposan megtapogatja.

Windrose > szélrózsa (Wind 'szél' + Rose 'rózsa')⁵.

Horváth Péter Iván szerint a mai magyar nyelvben sok változás fordításból ered. Ez a szó- és kifejezőképesség, a nyelvhasználatot és a nyelvtant is érinti. Többek között a tükörfordítás is fontos szerepet tölt be a változásokban.⁶

Papp László tanulmányában elsősorban a német és a latin eredetű tükörfordításokkal foglalkozik, a történeti-etimológiai szótár adatainak alapján foglalja össze a magyar nyelv tükörszavaival kapcsolatos legfontosabb tudnivalókat.⁷

⁴ Tükörfordítás <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tükörfordítás>

⁵ ZAICZ G. szerk. 2006. *Etimológiai Szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*, Budapest: Tinta Könyvkiadó

⁶ HORVÁTH P. I. (2010): Fordítási eredetű változások a mai magyar nyelvben. in: *Jelentés a magyar nyelvről (2006–2010)*. Budapest: Inter – Magyar Szemiotikai Társaság, 105–130.

⁷ PAPP L. (1984): Tükörszók a magyarban, *Magyar Nyelv* 80/ 48–59.

Zsilinszky Éva különféle véleménykülönbségekre hívja fel a figyelmet újabb etimológiai szótáraink tanulmányozása során, például a közvetítő nyelvet illetően. Az angol tükörszavak olykor más nyelv közvetítésével kerülnek be a magyarba.⁸

2. Angol szavak tükrözése

Napjainkban számos új fogalom születik és kap angol megnevezést. Ez rendszerint közvetlen átvétellel sok nyelvbe, így a magyarba is bekerül. Általában azt tapasztalhatjuk, hogy az átvett szó csak bizonyos jelentésben használatos, a többi jelentését mellőzik a beszélők. Pl. file (akta, irat-csomó, iratgyűjtő, iratrendező, kartoték, oszlop, adatállomány) > fájl (egyedi névvel ellátott számítógépes adatállomány, amely egyetlen paranccsal hívható be), clip (vágás, nyírás, képkivágás, gyors vágásokból álló mozgalmas, rövid jelenetsor) > klip (gyors vágásokból álló mozgalmas, rövid jelenetsor).⁹

Az angol nyelv lexikai hatása nemcsak szavak átvételében jut kifejezésre, hanem szavak tükrözésében is. Meglevő egyszerű szavak idegen hatásra tükrjelentést vesznek fel. Pl. Az angol mouse (bog, egér, félénk ember, monokli, ütéstől bedagadt szem, számítógéphez használt eszköz) nyomán a magyar egér szó felvette a 'számítógéphez használt eszköz' jelentést. Valódi tükörszónak az angol Facebook (közösségi weboldal) nyomán alkotott Arckönyv (arckönyv) számít. Az már másodlagos kérdés, hogy ez a szó végül is nem vált közkeletűvé, noha jól toldalékolható.¹⁰

Ország László az angol mintára alkotott magyar szavakkal foglalkozva a tükrőfordítások két korszakát különbözteti meg. A XX. századig általában valamilyen közvetítő nyelv (német, francia) által jutottak a magyarba az angol eredetű tükörszavak, a XX. században pedig már közvetlenül az angolból. Különösen a sportnyelv gazdagodott ilyen szavakkal: halftime > félidő, hammer throw > kalapácsvetés, basketball > kosárlabda, sportsman > sportember, shot put > súlylökés, free kick > szabadrúgás stb. A politikai élet alakjai is említésre méltók: lower house

⁸ ZSILINSZKY É. (2003): *Az angol vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban.* (Nyelvtudományi Értekezések 153.) Budapest: Akadémiai Kiadó

⁹ TÓTFALUSI I. (2008): *Idegenszó-tár: Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára.* Budapest: Tinta Könyvkiadó

¹⁰ Egér (számítástechnika) [https://hu.wikipedia.org/wiki/Egér_\(számítástechnika\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Egér_(számítástechnika)); A közösségi média kisszótára <https://www.evamagazin>

> alsóház, summit > csúcstalálkozó, upper house > felsőház, hotline > forródrót, cold war > hidegháború, sit-down strike > ülősztrájk, iron curtain > vasfüggöny stb.¹¹

A Magyar Szó napilap Kilátó című mellékletében vezetett Szófigyelő rovatomban időnként foglalkozom a magyar nyelvben létrejött angol tükörszavakkal. Ebben a tanulmányomban néhány jellegzetesebb csoportjukat szeretném bemutatni.

2a. Közéleti fogalomjelölők tükrözése

Napjainkban több új közéleti fogalom megnevezése került tükrözés által az angolból a magyar nyelvterületre: character assassination > karaktergyilkosság, brand personality > márkaszemélyiség, flash mob > villámcsődület, citycard > városkártya stb. A karaktergyilkosság a visszajára fordítja a politikai szereplő jól felépített homlokzatát. A jellemét igyekszik támadni, kiforgatni, karikírozni. Korábban jellemgyilkosságnak is mondták. A Cambridge Dictionary szerint a character assassination ‘szándékos kísérlet egy személy hírnevének elrontására azáltal, hogy súlyosan, különösen igazságtalanul kritizálja őket az újságokban vagy a televízióban’,¹² a Merriam-Webster Dictionary úgy értelmezi ezt a fogalmat, mint ‘egy személy rágalmazása általában azzal a szándékkal, hogy elpusztítsa az adott személy iránti közbizalmat’,¹³ a Collins Dictionary pedig úgy vélekedik, hogy ‘a karaktergyilkosság szándékos kísérlet valaki hírnevének megsemmisítésére, különösen azáltal, hogy tisztességtelen és becstelen módon kritizálja, ha nincsen jelen’¹⁴.

A politikai életben bukkant fel néhány évvel ezelőtt a **karaktergyilkosság** főnév. Hogy nem halállal végződő cselekvésről van szó, az is mutatja, hogy gyakran maga az áldozat kiabálja ki a dolgot, sérelmezve az ellene folyó lejáratást, negatív kampányt, imázs-rombolást, személyeskedést. A karaktergyilkosság voltaképpen nem a politikus cselekvésére, szándékaira, üzeneteire irányul, ahogy várható lenne, hanem jellemére összpontosít, ezt igyekszik támadni, kiforgatni, karikírozni. A dolog a jellemre vonatkozó megsemmisítő célzatú általánosí-

¹¹ ORSZÁGH L. (1977): *Angol eredetű elemek a magyar szókészletben*. (Nyelvtudományi Értekezések 93.) Budapest: Akadémiai Kiadó

¹² CAMBRIDGE DICTIONARY <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>

¹³ MERRIAM-WEBSTER DICTIONARY <https://www.merriam-webster.com/dictionary/>

¹⁴ COLLINS DICTIONARY <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/>

tásnak is minősíthető. A karaktergyilkosságoknak rendszerint híres személyek az áldozatai, csoporttal szemben ritkábban próbálkoznak a lejáratók.

A karaktergyilkosság a visszájára fordítja a politikai szereplő jól felépített homlokzatát. Minden emberre vonatkozóan van bizonyos személyészlelésünk, ebben centrális és perifériális tulajdonságokat különböztetünk meg. Az illető foglalkozásától és a pozíciójától függ, hogy mit tekintünk centrális, illetve perifériális vonásnak. A karaktergyilkosság néha a centrális tulajdonságok arculatát változtatja negatívvá, például a vezéregyéniséget diktátornak állítják be, néha pedig perifériális tulajdonságot emelnek ki és fordítanak a visszájára, amíg át nem sugárzik a centrálisra. Például kalapokat hordó nagyasszonynak mondják az illetőt, pedig egyszerűen csak jól öltözött személyről van szó.

A karaktergyilkosság főnéven kívül a **karaktergyilkos** melléknév is megjelent a szóhasználatban (pl. karaktergyilkos érvelés, karaktergyilkos stratégia, karaktergyilkos ösztűz stb.). Egyik szó sem semleges, mindkettőben rosszallás jut kifejezésre, ezért tudományos használatra alkalmatlanok. Egy politikai elemzőnek tárgyilagosnak illik lennie, a politikus kigúnyolásának technikáját részrehajlás nélkül kell, hogy vizsgálja, magát a technikát nem ítélni el.

Elvértve **jellemgyilkosság** alakban fordul elő a szóban forgó fogalom. Ez a főnév voltaképpen már a karaktergyilkosság szó megjelenése előtt felbukkant, de nem állandósult, úgyhogy a fogalom megnevezése nem ebben a változatban terjed el.

Napjaink kereskedelmében nemcsak márkáról esik szó (ez védjegyre, árujegyre, jó minőségű gyártmányra utal), hanem **márkaszemélyiségről** is: *A Fiat márkaszemélyiségének jellemző vonásai a vidámság, könnyedség, innovatív dizájn, a mindenki számára elérhető csúcstechnológia.*¹⁵ A márkaszemélyiség a márkaimázs emocionális eleme. A megszemélyesítés emberi jellemzők segítségével történik: megjelenés, viselkedés, érdeklődés stb. Segít meghatározni a márka kommunikációs hangnemét, hogy a fogyasztókhöz még hitelesebben szólhasson. A márkaszemélyiség szó az angol brand personality mintájára született meg. A *brand personality* a Cambridge Dictionary szerint 'azoknak a jellemzőknek az összessége, amelyeket a fogyasztók összekapcsolnak egy adott márkával'¹⁶.

¹⁵ Kreatív Magazin http://kreativ.hu/kreativ_magazin/cikk/uj_utakon_2

¹⁶ CAMBRIDGE DICTIONARY <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>

A márkaimázs emocionális elemeként a márka megszemélyesítése többnyire emberi jellemzők segítségével történik: megjelenés, viselkedés, érdeklődés, emberi értékek stb. A márkaszemélyiség segít meghatározni a márka kommunikációs hangnemét, hogy a fogyasztóhoz még hitelesebben szólhasson. Többek között az egyedi és könnyen megkülönböztethető beszédstílus is elősegítheti, hogy könnyebben megjegyezhető legyen a márkaszemélyiség. A márkaszemélyiségek alakulása és hatása fontos lehet a fogyasztói piacon való márkaválasztási döntések szempontjából. A dolog azon alapul, hogy az ember a vele kapcsolatba kerülő személyekről, csoportokról és tárgyairól automatikusan kialakítja a maga imázsképét, a marketing ezt próbálja befolyásolni a márkaszemélyiség kialakításával. A termékadásban a márkaszemélyiséget nemcsak arra lehet felhasználni, hogy új fogyasztókat vonzzanak, hanem hogy a régiek közül mind többet tartsanak meg.

A hagyomány erős márkaszemélyiségeket alakíthat ki. Ha a vállalatnak nagy volumenű termékkibocsátása van, akkor egyedi termék-márkát alkalmazhat (pl. Ariel). Azonban az egyedi márkanév kialakítása és gondozása nagyon költséges, a cégeknek egy része ún. vállalati márkát használ, azaz teljes termékválasztékát azonos márkanévvel forgalmazza (pl. McDonald's). A híres személyek imázsa átvihető a reklámozott termékre, ezáltal is márkaszemélyiség keletkezik. Ez az úgynevezett endorszálás, egy élő márkának és egy márkaszemélyiségnek az összekapcsolása. Például a Pepsi régóta szövetkezik olyan fiatal énekesekkel és modellekkel, akik példaképnek számítanak a fiatalok számára.

Sajátos jelensége korunknak a **villámcsődület**. Előre eltervezett, megszervezett akcióról van szó, amelyet olyan emberek hajtanak végre, akik korábban nem ismerték egymást. A csoportosulás hirtelen jön létre valamely nyilvános helyen, és miután a résztvevők valami szokatlant tesznek, ugyanolyan hirtelen fel is oszlik. A résztvevők csupán egyetlen alkalommal találkoznak, hogy véghezvigyék, amit kitaláltak, ezután pedig különválnak. Az angolul *flash mob*nak nevezett meg-mozdulás célja egyrészt az, hogy szervezői felkeltsék valamire az emberek figyelmét, hogy megdöbbsentsék őket, vagy hogy elgondolkodtassák a hétköznapi embert, másrészt, hogy a virtuális, az interneten kötött kapcsolatokat valódi, szemtől szemben megvalósuló kapcsolattá tegyék, vagy hogy pusztán szórakozzanak. A Cambridge Dictionary meghatározása szerint a flash mob 'embereknek egy csoportja, akik e-mailben vagy mobiltelefonon megszervezik, hogy egyszerre egy helyen összejöjjenek,

valami vicceset vagy butaságot csináljanak, majd távozzanak'¹⁷, a Merriam-Webster Dictionary értelmezésében arról van szó, hogy 'egy csoport embert (e-mail vagy szöveges üzenet segítségével) egy meghatározott helyre meghatározott időpontra összehívni, hogy végezzenek egy jelzett műveletet a szétszéledésük előtt'¹⁸, a Collins Dictionary azt mondja a flash mob-ról hogy olyan csoport, amelynek tagjai telefonon vagy online megállapodnak, hogy hirtelen találkoznak egy nyilvános helyen, hogy rövid időre tegyenek valamit'¹⁹.

A villámcsődület viszonylag új társadalmi jelenség, az első 2003 májusában volt New Yorkban. Ebben az akcióban százötven fiatal egy időben érdeklődött egy ugyanolyan szőnyeg felől a Macy's áruház bútorosztályán. Az első magyar villámcsődület 2003. augusztus 27-én volt a budapesti Deák téren, a csoportosulásban részt vevők este hétkor a harangszóra egyszerre kinyitották esernyőjüket. A villámcsődületnek nincs politikai célja vagy színezete, a média azonban olykor tévesen politikai demonstrációkra is használja a villámcsődület megnevezést.

A **városkártya** kulturális és utazási kedvezményeket nyújtó turisztikai eszköz. A közlekedésben, a kultúra terén, illetve az idegenforgalmi szolgáltatások igénybevételekor biztosít tíz-től száz százalékgig terjedő kedvezményt. Nemcsak a turisták számára bocsátanak ki városkártyát az önkormányzatok, hanem a helyi lakosságnak is. A városkártya főnév az angol *City card* tükörszava.

A magyar nyelvben a **kártya** főnévnek hagyományosan nincs olyan sokféle jelentése, mint az indoeurópai nyelvekben levő megfelelőinek (*carte, charta, Karte, karta, card* stb.), elsősorban a kártyajáték eszközt jelöli, játék fajtája szerint eltérő, meghatározott számú és ábrájú lapokból álló csomagot. Egyéb jelentésekben a lap, a jegy, az igazolvány, a térkép stb. szó helyettesíti (pl. levelező-lap, menetjegy, belépőjegy, névjegy, személyi igazolvány, helyrajzi térkép). Újabban viszont bővül a kártya jelentésmezeje: hitelkártya, telefonkártya, városkártya ...

Magyar viszonylatban a legismertebb a Magyar Turizmus Kártya. Az általa biztosított kedvezmények tíz-től száz százalékgig terjednek a közlekedés, a kultúra, illetve az idegenforgalmi szolgáltatások igénybevételekor. A nagyobb postahivatalokban, a Tourinform-irodáknak, a vasútállomásokon, számos hipermarketben lehet megvásárolni. A kártya

¹⁷ CAMBRIDGE DICTIONARY <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>

¹⁸ MERRIAM-WEBSTER DICTIONARY <https://www.merriam-webster.com/dictionary/>

¹⁹ COLLINS DICTIONARY <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/>

már önmagában számos kedvezményt kínál annak, aki felmutatja, de olyan változata is van, amelyhez további engedményeket lehetővé tevő utalvány-füzet tartozik. A Budapest Kártya 48 és 72 órás érvényességgel kapható. Ingyenes belépést biztosít száznál több múzeumba, illetve 10 és 100 százalék közti kedvezményt számos fővárosi látnivaló, vendéglátóhely, kulturális program és fürdő esetében. A kártya birtokosa a BKV járművein is ingyen utazhat.

Akkor érdemes városkártyát venni, ha az embernek sikerül kelőképpen kihasználnia, egyébként fölösleges pénzkidobásnak minősül. Akkor éri meg a kártya, ha a turista naponta többször is használja a tömegközlekedési eszközöket, és felváltva látogatja a múzeumokat.

Nemcsak a turisták számára bocsátanak ki városkártyát az önkormányzatok, hanem saját lakosaiknak is. Ily módon is segítik a polgárok boldogulását. Ezzel a lehetőséggel több város is él. Például Kecskeméten is sikeressé vált a városkártya.

2.b. Társasági fogalomjelölők tükrözése

Az utóbbi években a társasági élet szóállománya is bővült angol tükörszavakkal: *experience gift* > élményajándék, *pyjama party* > pizsamaparti, *wine dinner* > borvacsora, *cake day* > tortanap stb.

Az **élményajándék** főnév az angol *experience gift* kifejezés tükörszava. Olyan ajándékról van szó, amelyet a megajándékozott személy kipróbálhat, megtapasztalhat. Ez más, mint a hagyományos, kézzelfogható ajándék: munkagép kipróbálása, terepjáró túra, tandemugrás repülőből, búvárkodás, autós moziban való filmnézés stb.

Hagyományosan az ajándék elsősorban olyan használati tárgy vagy pénz szokott lenni, amelyet figyelmességből, szívből, szeretetből valakinek ingyen adnak, juttatnak. A fogyasztói társadalom nem elégedett meg az efféle, kézzelfogható ajándékkal, ezért divatba hozta az olyan ajándékot, amelyet a megajándékozott személy kihasználhat, kipróbálhat, megtapasztalhat. Az ilyen ajándékot nem lehet becsomagolni, átnyújtani. Általában sajátos tevékenység végzésének lehetőségéről, különleges szolgáltatás igénybe vételéről van szó: munkagép kipróbálása, harckocsi vezetés, terepjáró túra, extrém quad-túra, tandemugrás repülőből, rally autóvezetés, koronglövészet, sziklamászás, búvárkodás, borkóstoló, esküvői tűzijáték, kényeztető kecsketejes bőrápolás, közös fürdőzés és masszázs, autós moziban való filmnézés stb. Mivel ezek várhatóan különleges élményt jelentenek a megajándékozott személy-

nek, az élményajándék címkével látják el őket. Egy-egy cég élményajándék-kínálatát képzett élményszakértők állítják össze. Az élményajándékozást az a tapasztalat teszi indokolttá, hogy egy idő után az ember már nem vágyik új tárgyakra, eszközökre, hanem inkább az új élmények jelentenek örömet számára.

Az angol *piyama party* vagy *pajama party* szókapcsolatnak megfelelő **pizsamaparti** alsós lányoknak szervezett zsúr a gyerekszobában, amelyen a résztvevők pizsamában vannak. A kisiskolások szívesen alszanak barátnőjüknel, osztálytársuknál, és ez a pizsamaparti alapja. Óvodások még nem, felsősök már nem(igen) vesznek részt ilyen összejövetelen. Kisfiúkra sem igen jellemző a pizsamaparti. Ha mégis megrendezik, csak fiúk vesznek részt rajta. Az Amerikai Egyesült Államok a pizsamaparti hazája, onnan terjedt el más országokban.

A szülők szempontjából a pizsamaparti szabadidős tevékenységre ad lehetőséget. Azalatt ugyanis, amíg gyerekük pizsamapartin vesz részt más házánál, ők nyugodtan elmehetnek valamely szórakozóhelyre vagy színházba. Azzal, hogy baráti vagy ismerős családok egyike felajánlja, hogy helyet ad a partinak, megoldódik az esti gyermekfelügyelet. A pizsamaparti helyszíne a gyerek-szoba. A parti idejére egy kicsit át kell rendezni, helyet kell biztosítani benne kellő számú matracnak, hogy minden résztvevő nyugodtan alhasson a buli után.

A pizsamaparti a kora esti órákban kezdődik, a vendégek megérkezésük után mindjárt pizsamát vesznek fel, hogy otthonosan érezzék magukat. Célszerű könnyű és ízletes vacsorát készíteni számukra. A vacsora után különféle programok következnek. Először közös meggyezés alapján megnézhetnek egy gyerekeknek szóló filmet. Különös élményt nyújthat a kertmozi, ehhez vetítővászonnak két fa közé kifeszített fehér lepedő szolgálhat.

További programként szóba jöhet a szépségszalón, ahol a lányok megismerkednek a sminkelés alapjaival. Ehhez csupán néhány divatmagazin, pár megunt arcfesték és szemceruza szükséges. Játshatnak fodrászszalont is, ehhez különféle lemosható hajfestékek, csavarók és hajrögzítők kellenek. Az úgynevezett turkáló programban a megunt ruhákat cserélgethetik egymás között a lányok. Unaloműzéseként még különféle csoportjátékokra is sor kerülhet: süket-telefonozás, éneklés hangszeres kísérettel, árnyékkép kitaláló verseny, párnacsata stb.

Lámpaoltás után a gyerekek még meghallgathatnak egy mesét vagy hangjátékot, vagy pedig halkán sutyoroghatnak egymással. A ven-

déglátó gyerek szülei ekkor már magukra hagyják őket, különös ok nélkül nem nyitnak be hozzájuk.

A borok népszerűsítésére tartott vacsorát nevezik **borvacsorá-**nak, ez az angol *wine dinner* tükörszava. Manapság nemcsak hagyományos borkóstolót tartanak, hanem olyant is, amely vacsorához fűződik. A rendezvényen borász, illetve pincészet képviselője ismerteti a megízlelhető borokat. Különleges borvacsorákat is szerveznek: páros, apa-fia, történelmi, kézműves borokkal kísért...

A borvacsora főnév jól illeszkedik a már meglévő -vacsora utótagú összetételekhez: búcsú-vacsora, díszvacsora, farkasvacsora, halvac-sora, úrvacsora, uzsonna-vacsora. A kevésbé ismert **farkasvacsora** olyan esti összejövetelre, társas együttlétre utal a népnyelvben, amelyen csak innivaló van, ennivaló nincs. Az **úrvacsora** Krisztus utolsó vacsorájára és halálára emlékeztető protestáns szertartás. Az **uzsonna-vacsora** teából, hideg sültekből, illetve szendvicsekből és süteményekből álló késő délutáni étkezés tájnyelvi megnevezése.

Számos nemzeti napot és világnapot tartanak számon az emberek. Különösen az Amerikai Egyesült Államok bővelkedik jeles napokban, az élelmiszerral és az italokkal kapcsolatos nemzeti napok száma meghaladja a százhetvenötöt. Egyikük a cake day (tortanap), ezen tortát és süteményt vásárolnak vagy készítenek az ünneplők. Az amerikai nemzeti tortanapot (National Cake Day) november 26-án tartják, a nemzetközi tortanap (International Cake Day) pedig július 20-ához kötődik. A csokoládétortának is van nemzetközi napja, mégpedig január 27-én. Az amerikaiak a málnatorta és a sárgarépatorta nemzeti napját is számon tartják, az első július 31-én van, a második pedig február 3-án.

A **tortanap** megnevezés magyar nyelvterületen is előfordul: *Boldog tortanapot mindenkinek, akit érint!*²⁰ – *Hagyjuk még száradni, majd a tortanapon elviszik, hogy ezzel díszítsék a tortát.*²¹ Olykor alkalmi ünnepet jelöl a tortanap, rendszerint csoportos születésnapot: *Gyermekeim iskolájában már harmadik alkalommal rendezik meg a tortanapot.*²² A tortanap főnév a születésnap szó szinonimájaként is megjelenik: *Nagyon boldog tortanapot!!!!*²³ – *Nem is gondoltam bele, hogy nemsokára a pici lánykámnak is itt az első tortanapja.*²⁴

²⁰ Terminator Hungary <http://terminatorchronicles.hu/forums/>

²¹ Akokidli tortái <http://akokidlitortai.blogspot.com/2014/03/>

²² Akokidli tortái <http://akokidlitortai.blogspot.com/2014/03/>

²³ Farmerama <https://board-hu.farmerama.com/>

²⁴ Index Fórum <https://forum.index.hu/>

2.c. Sport fogalomjelölők tükrözése

Néhány mai angol tükörszó a sport területéhez tartozik: *showcase team* > kirakatsapat, *guest corner* > vendégszöglet stb.

Napjaink sajtónyelve az angol *showcase team* nyomán olykor a **kirakatsapat** szóval utal valamely sportág játékosából, versenyzőiből álló, együtt játszó vagy küzdő csoportra: *Közép-európai léptékkal nézve roppant erős a Slovan, igazi kirakatsapat, nem lesz egyszerű dolga magyar ellenfelének.*²⁵ – *Verhetetlen az NBA kirakatsapata.*²⁶ – *A „feketék” a kilencvenes évek második felében az osztrák futball kirakatsapatának számítottak.*²⁷ – *Vasárnap este 20 órától Odesszában mérkőzik meg egymással a két ukrán kirakatsapat, a Sahtar Donyeck és a Dinamo Kijev.*²⁸

Ezekből a mondatokból azt a következtetést szűrhetjük le, hogy a kirakatsapat minősítés inkább dicséretnek számít, mint rosszállásnak ('olyan csapat, amelyet ki lehet tenni a kirakatba, vagyis amellyel dicsekedni lehet'). Ez azért is különös, mert a hasonlóan átvitt értelmű kirakat-előtagú összetételeknek inkább negatív jelentésük van. Így a sajtónyelvi kirakatpolitika főnév is rosszálló értelemben ('látszateredményekre való törekvés') használatos, az évtizedek óta meglevő kirakateredmény, kirakatper és kirakatsport összetétel szintén negatív konnotációjú. Ezeknek a szavaknak a negatív jelentése magának a kirakat főnévnek már meglevő 'látszat(eredmény)' mellékjelentésén alapul.

Olyan mondatok is akadnak, amelyekben a kirakatsapat nem a legjobb fényben tűnik fel, vagy éppenséggel negatív minősítést kap: *Végelgyengülés előtt áll Pécs kirakatsapata.*²⁹ – *Egyik kirakatsapata csak bukdácsol és szenved az idei bajnoki szezonban.*³⁰

A *guest corner* tükörszava, a **vendégszöglet** jelentéstömörítő összetétel a sportnyelvben bukkant fel az utóbb években, olyan szöglet-rúgásra utal a labdarúgásban, amelyet a vendégcsapat javára ítélt a játékvezető: *Az utóbbi percekben három vendégszöglet jelezte, hogy nyomnak a váciak.*³¹ – *Egy vendégszöglet után kavarodás alakult ki a*

²⁵ Nemzeti Sport <https://www.nemzetisport.hu/>

²⁶ Origo <https://www.origo.hu/sport/>

²⁷ Nemzeti Sport <https://www.nemzetisport.hu/>

²⁸ Hatharom <https://www.hatharom.com/>

²⁹ Origo <https://www.origo.hu/sport/>

³⁰ Kezdő 5 <http://kezdo5.hu/>

³¹ Vasas FC <http://www.vasasfc.hu/>

*debreceni kapu előtt.*³² – *Egy vendégszöveget követően Détári 10 méterről lőtt a kapu mellé.*³³

3. Kitekintés

Az a jelenség, hogy a magyar nyelv angol mintára mind több tükörszót alkot, arról tanúskodik, hogy beszélőik gyakran lemondanak a közvetlen átvétel lehetőségéről. Ez könnyebb ugyan, de nehézséget okozhat az átvett szavak beillesztése a magyar beszéd folyamatba. A tükrözéssel létrehozott szavak olykor mesterkéltnek tűnnek, kezdetben szokatlanok, de hosszú távon általában jó megoldásnak lehet tekinteni őket, ugyanis idővel mellékessé válik, hogy idegen mintát követnek. Várható, hogy tovább folytatódik az angol szavak és szókapcsolatok magyar összetétellel való átalakítása, és ezzel együtt a magyar szókészlet gazdagítása.

Felhasznált irodalom:

- A közösségi média kis szótára <https://www.evamagazin>. (hozzáférés: 2020. dec. 20.)
- BENŐ A. (2008): *Kontaktológia (A nyelvi kapcsolatok alapfogalmai)*. Kolozsvár, Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság
- CAMBRIDGE DICTIONARY <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/> (hozzáférés: 2020. dec. 16.)
- COLLINS DICTIONARY <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/> (hozzáférés: 2020. dec. 16.)
- Egér (számítástechnika) [https://hu.wikipedia.org/wiki/Egér_\(számítástechnika\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/Egér_(számítástechnika))
- MERRIAM-WEBSTER DICTIONARY <https://www.merriam-webster.com/dictionary/> (hozzáférés: 2020. dec. 16.)
- ORSZÁGH L. (1977): *Angol eredetű elemek a magyar szókészletben*. (Nyelvtudományi Értekezések 93.) Budapest: Akadémiai Kiadó
- PAPP L. (1984): Tükörszók a magyarban, *Magyar Nyelv* 80/ 48–59.
- TÓTFALUSI I. (2008): *Idegenszó-tár: Idegen szavak értelmező és etimológiai szótára*. Budapest: Tinta Könyvkiadó
- Tükörfordítás <https://hu.wikipedia.org/wiki/Tükörfordítás> (hozzáférés: 2020. dec. 16.)
- Tükörszó <https://hu.wiktionary.org/wiki/Tükörszó> (hozzáférés: 2020. dec. 16.)

³² Nemzeti Sport <https://www.nemzetisport.hu/>

³³ Magyar Futball <https://www.magyarfutball.hu/>

ZAICZ G. szerk. 2006. *Etimológiai Szótár. Magyar szavak és toldalékok eredete*, Budapest: Tinta Könyvkiadó
ZSILINSZKY É. (2003): *Az angol vonatkozású elemek újabb etimológiai szótárainkban*. (Nyelvtudományi Értekezések 153.) Budapest: Akadémiai Kiadó

Forrásra való utalások:

Akokidli tortái <http://akokidlitortai.blogspot.com/2014/03/>
Farmerama <https://board-hu.farmerama.com/>
Hatharom <https://www.hatharom.com/>
Index Fórum <https://forum.index.hu/>
Kezdő 5 <http://kezd5.hu/>
Kreatív Magazin http://kreativ.hu/kreativ_magazin/cikk/uj_utakon_2
Magyar Futball <https://www.magyarfutball.hu/>
Nemzeti Sport <https://www.nemzetisport.hu/>
Origo <https://www.origo.hu/sport/>
Terminator Hungary <http://terminatorchronicles.hu/forums/>
Vasas FC <http://www.vasasfc.hu/>